

Srba, Ondřej; Schwarz, Michal

Nejstarší historické období - dynastie Zhao

In: Srba, Ondřej; Schwarz, Michal. *Starší dějiny Vietnamu a Čampy*. Vydání první Brno: Filozofická fakulta, Masarykova univerzita, 2016, pp. 36-44

ISBN 978-80-210-8491-9

Stable URL (handle): <https://hdl.handle.net/11222.digilib/136815>

Access Date: 16. 02. 2024

Version: 20220831

Terms of use: Digital Library of the Faculty of Arts, Masaryk University provides access to digitized documents strictly for personal use, unless otherwise specified.

4 NEJSTARŠÍ HISTORICKÉ OBDOBÍ – DYNASTIE ZHAO

Etnonymum Vietů *Việt* 越, v současném čínském čtení Yue, zaznamenávají velmi rané čínské prameny. Yue byl původně jedním ze států období Letopisů (Chunqiu) a Válčících států na dolním toku Dlouhé řeky a na území dnešní provincie Zhejiang. Zmínky o něm se objevují až v 6. století př. n. l., kdy začal soupeřit se sousedním státem Wu 吳. V roce 473 př. n. l. yueský vládce Goujian 勾踐 (496–465) stát Wu porazil a anektoval za pomoci státu Chu 楚. Stát Yue měl mezi státy Centrální planiny pověst polobarbarského státu, jehož obyvatelé používali tetování a pravděpodobně mluvili i neznámým austronéským jazykem. V roce 334 př. n. l. bylo Yue poraženo státem Chu. Je pravděpodobné, že část yueské elity se rozptýlila po jihovýchodní Číně, kde založila různá politická uskupení, která severnější království Centrální planiny označovala souhrnně jako Sto Yue *Bai Yue* 百越. Etnickou příbuznost lidí označovaných v čínských pramenech jménem Yue však nelze přeceňovat, protože název Yue se stal v dané době obecným pojmenováním všech jižních skupin, které nebyly kulturně sinizované. Podle čínských pramenů všechny kmeny Baiyue nosily krátké vlasy a tetovaly se a lakovaly si zuby na černo. Konkrétně se v pramenech zmiňují následující názvy:

於越 Yūyuè / U Việt, 揚越 Yángyuè / Dương Việt, 干越 Gānyuè / Cán Việt, 閩越 Mīnyuè / Mân Việt, 夜郎 Yèláng / Dạ Lang, 南越 Nányuè / Nam Việt, 山越 Shānyuè / Sơn Việt, 雒越 Luòyuè / Lạc Việt, 甌越 Ōuyuè / Âu Việt, 滇越, 盜越 Diānyuè, Kuīyuè / Điền Việt, Khôi Việt.

Předpokládá se, že jazyky Yue mohly být původně austrosijské (Jerry Norman and Mei Tsu-Lin 1976). Jediným zaznamenaným souvislým textem v jazyce Yue je Píseň yueského rybáře 越人歌 *Yuèrén Gē*, která měla být údajně

zapsána kolem roku 528 př. n. l. Je zachována v mnohem pozdější sbírce *Zahrada příběhů* 說苑 od Liu Xianga (77–8 př. n. l.), kde je uveden text v původním jazyce zapsaný čínskými znaky a čínský překlad ve stylu chuské poezie. Píseň zpíval převozník na lodi princů z È (鄂).

Původní text v jazyce Yue:

濫兮拊草濫予昌桓澤予昌州州[食+甚]州焉乎秦胥胥縵予乎昭澶秦踰滲悒隨河湖。

Čínský překlad ve stylu Písní ze Chu.

今夕何夕兮，	Jakou nocí je dnešní noc, ach,
拊舟中流。	Plujeme lodí po proudu.
今日何日兮，	Jakým dnem je dnešní den, ach,
得與王子同舟。	Sdílím s vámi pane jednu loď.
蒙羞被好兮，	Jsem uveden do rozpaků vaší laskavostí, princů, ach,
不訾詭恥。	Nedbám na výsměch lidí.
心幾頑而不絕兮，	Jsem poněkud natvrdlý, ale nikoli neschopný, ach,
得知王子。	Mohu se seznámit s princem.
山有木兮木有枝，	Na horách rostou stromy, ach, stromy mají větve.
心說君兮君不知。	Raduji se z vás pane, ach, pán to [však] neví.

Zhengzhang Shangfang (1991) předložil fonetickou rekonstrukci textu v jazyce Yue a její identifikaci pomocí staré literární thajštiny, přičemž dospěl k následujícímu překladu rekonstruovaného textu:

Ach noc, noc radostného setkání! / Jsem tak nesmělý, ach, jsem však schopný v pádlování. / Pomalu se plavíme přes řeku, ach, jsem tak šťastný. / Jsem špinavý, ach, ale seznamují se se vzácným princem. / Navěky skryt v mém srdci, ach, je můj obdiv a touha.

Je možné, že obyvatelstvo pozdějšího severního Vietnamu přijalo jméno Yue teprve v době vlády rodu Zhao a následné přímé hanské nadvlády nad touto oblastí. Přírozeným cílem hanské nadvlády byla postupná sinizace místního obyvatelstva na kulturní a společenské úrovni. V průběhu této proměny se místní obyvatelstvo ztotožnilo s názvem Yue, kterým jej označovala vládnoucí hanská elita.

Dalším opakujícím se označením jižních kmenů je Ou. Jméno Ou pravděpodobně pochází od řeky Oujiang 甌江 v jižní části provincie Zhejiang (do moře vtéká ve městě Wenzhou), kde pravděpodobně leželo centrum Západního Ou (Xi Ou 西甌,¹ vietnamsky Tâp Ấu). V roce 219 př. n. l. qinské vojsko napadlo

1 Oproti Východnímu Ou, Dong'ou 東甌.

Západní Ou v oblasti dnešní AO Guangxi poté, co Qinové prokopali kanál Xing'an (Lapicque 1911), jímž spojili povodí řeky Yangzi a řeky Xijiang. Při qinském útoku byl zabit místní vládce Yi Xusong (Aurousseau 1923: 206).

Vietnamské kroniky spojují Thục Phána² čili An Dươnga s jedním z yueských uskupení jménem Âu Việt (čínsky Ouyue 甌越). Âu Việt bylo seskupení horských kmenů v horských regionech severního Vietnamu, západního Guangdongu a severní části AO Guangxi. Centrum bylo pravděpodobně v hornaté provincii Cao Bằng. K. W. Taylor (1983: 20) se domnívá, že Thục Phán pocházel z místního vládnoucího rodu na okraji státu Văn Lang, snad byl centrem malého království Nam Cương, jehož obyvatelé se považují za předky menšin hovořících jazyky skupiny Tai (ve Vietnamu Nùng a Tay, blízké národnosti Zhuang v Guangxi). Thục Phán měl pravděpodobně kontakty se Západním Ou, odkud snad po dobytí Guangxi Qiny přišla vlna společensky výše postavených migrantů, s jejichž pomocí porazil krále Hunga. Pod vládou Thục Phána se stát údajně jmenoval Âu Việt, patrně v důsledku politického vlivu migrantů ze Xi Ou. Příchod vládnoucí vrstvy ze Západního Ou, případně rodu Thục a jeho následovníků však nepřinesl velkou demografickou změnu. Centrum společnosti Lạc zůstalo nadále v Me Linh, kdežto Thục Phán vybudoval v Tây Vu pevnost Cổ Loa (Thành Cổ Loa 古螺城), v dnešní hanojské čtvrti Đông Anh). Na lokalitě Cổ Loa se našlo velké množství archeologických nálezů kultury Đông Sơn (velký buben, keramika aj.). Výsledkem politické dominance Thục Phána bylo míšení lidí z oblastí severnějších (Âu) Việt a lidí jižnější společnosti Lạc (Việt) (původní stát Văn Lang). Výsledný stát se proto nazývá Âu Lạc (甌雒/甌駱) – vietnamské kroniky jej datují mezi léta 257–179 př. n. l. Je možné, že lidé Âu Việt byli nositelé austrosijského jazyka, kdežto původní lidé Lạc jazyka austronéskeho. Pravděpodobně se tato skutečnost odrazila na mytickém příběhu o spojení Âu Cơ z hor a Lạc Long Quân z pobřeží, tedy mýtu, který měl opravňovat potřebu jednoty pod novou vládou rodu Thục. Zázračná želva, která An Dươngovi pomohla při stavbě pevnosti byla patrně považována za přetělení Lạc Long Quân. Želva však zároveň byla symbolem vojenské převahy, který si rod Thục přinesl s sebou ze severu. Původním symbolem společnosti Lạc však byla slepice.³

Qinská armáda sice zprvu vyhnala z Guangxi výše postavenou část společnosti Xi Ou, avšak bezpečné podmanění tohoto území se jí nedařilo. To se povedlo až v roce 214 př. n. l. generálovi jménem Zhao Tuo, jenž velel armádě

2 Klanové jméno Thục (čín. Shu 蜀) odkazuje na stát Shu v Sichuanu, který však byl anektován státem Qin v roce 316 př. n. l., ačkoli Shu jako geografický název přetrvál i nadále. Spojení je tudíž nejasné.

3 Snad je tu souvislost i s čínským zápisem místního slova *lac* pomocí znaku 雒 *luò*, který podle hanského slovníku *Shuowen jiezi* označoval jeden druh sovy (*Glaucidium brodiei*, 雒, 鴟鵂也。今称鸺鹠。 viet. *Cú vọ mạt trắng*).

složené z odsouzených zlodějů a různých podřadných živlů. Je zaznamenáno, že pro své vojáky požádal o třicet tisíc vdov a mladých manželek, aby se mohli v nově dobyté oblasti usadit.

Později Zhao Tuo (趙佗, Triêu Đà) využil nastalého chaosu před koncem dynastie Qin a převzal částečně díky alianci s kmeny Yue kontrolu nad regionem dnešního Guangzhou a Guangxi. Po pádu dynastie Qin vyhlásil své nezávislé království Nanyue (204, viet. Nam Việt). Hlavní město Nanyue se nacházelo v Panyu 番禺 (viet. Phiên Ngung), na místě dnešního Kantonu.

Podle pozdějších vietnamských kronik Zhao Tuo v roce 208/207 př. n. l. ovládl Âu Lạc a pevnost Cổ Loa. K této události se váže legenda zaznamenaná většinou hlavních kronik. Zázračná zbraň – kuše s drápem zázračné želvy – pomáhala králi An Dươngovi dlouho odolávat útokům státu Nanyue, až jednou vládce Nanyue poslal králi Au Lacu svého syna jako ženicha pro jeho dceru a ten zbraň poškodil. O konci krále An Dươnga jsou různé legendy, obvykle se soudí, že na hřbetě želvy zmizel v moři. Před tím však nevědomě zavraždil dceru – zrádkyni My Châu. Její manžel Triêu Trọng Thủy se po spatření mrtvé nevěsty taktéž zabil.

Později král Zhao Tuo pozvedl vojsko a napadl jih. Pustil se do bitvy s králem. Král na něj zamířil kuší se zázračnou spouští a Tuovo vojsko bylo zcela poraženo. Ustoupili na horu Trâu 鄒, kde vybudovali proti králi opevnění. Protože se [král Zhao Tuo] nemohl pustit do bitvy, vyslal posla, aby požádal o mír. Král [An Dương] tím byl potěšen a dovolil Tuovi, aby vládl nad územím na sever od řeky Tiểu, zatímco on bude vládnout území na jih.

Krátce poté Tuo sháněl nevěstu [pro svého syna]. Král [An Dương] neprozřetelně dal svou dceru My Châu 媚珠 Tuovu synovi jménem Trọng Thủy/Zhongshi 仲始. Zhongshi přemluvil My Châu, aby jej nechala nahlédnout na kuší se zázračnou spouští. Poté tajně vyrobil jinou spoušť a nahradil s ní dráp zlaté želvy. Poté nalhal [My Châu], že se musí vrátit na sever navštívit své rodiče.

Při odchodu mu My Châu slíbila, že kdyby se dostala do nesnází, bude za sebou trousit husí peří ze svého brokátového polštáře.

... Tuo ... vyslal vojska, aby napadla krále. Spoléhaje na zázračnou kuší, král bezstarostně seděl a hrál šachy a říkal si: „Tak Tuo se nebojí mé zázračné kuše?“ Když se Tuovy armády přiblížily, král vzal kuší, ale zázračná spoušť byla pryč. [Král] se proto dal na útěk. Posadil My Châu na koně a utekl na jih. Zhongzhi poznal husí pírkou a pronásledoval [krále s jeho dcerou]. Když král dorazil k mořskému břehu, nebyly tam žádné lodě, aby se mohl přeplavit.

4 Nejstarší historické období – dynastie Zhao

Král hlasitě zvolal: „Nebesa mě nechají zemřít! Kde jsi, vyslanče Průzračné řeky? Pospěš a zachraň mě.“ Zlatá želva se vynořila na hladinu a napomenula krále: „Ta, která jede za tebou, je zlodějka.“ Král vytáhl meč a sekl jím My Châu. My Châu se zapřísáhla: „Jsem vaše dcera, pokud jsem chovala zákeřné myšlenky, abych uškodila otci, tak se po smrti proměním na prach. Pokud jsem ale měla mysl věrnou a dceřině oddanou a byla jsem oklamána někým jiným, pak se proměním v nefrit bílý jako perla a očistím tuto vinu.“ My Châu zemřela na pobřeží. Její krev stekla do vody, kde se v perlorodkách proměnila na jasné perly.⁴

Král poté se Zlatou želvou zmizel ve vlnách. Když vojska Zhao Tuoa dorazila, Zhongshi vzal tělo My Châu a pohřbil je v pevnosti Loa, kde se změnilo v bílý nefrit. Trápen výčitkami se poté sám vrhl do studně.

Nanyue válčilo se státem Changsha, nejjižnějším dílčím královstvím hanské Číny, státem Minyue na východě a s Jihozápadními Yii (西南夷). Uvnitř docházelo též ke vzpourám potomků Západních Ou Tây Âu (西甌) a Lạc Việt (駱越). V roce 196 př. n. l. získal Zhao Tuo výměnou za formální uznání dynastie Han pečeť krále Nanyue. I přes toto formální přiznání hanského poddanství se Zhao Tuo začal oblékat podle yueských zvyklostí a nadále vystupoval jako autonomní vládce.⁵

Podle kroniky *Đại Việt sử ký toàn thư* v roce 196 př. n. l. poslal hanský císař vyslance Lu Jia za Zhao Tuoa, aby mu udělil titul král Jižních Vietů/Yue společně s oficiální pečetí a dojednal mír, aby Yue přestali ohrožovat hanské pohraničí.

Když Hanové zpacifikovali Podnebesí, [císař] zjistil, že i císař [Zhao Tuo] vládne Vietům jako král (wang). Tehdy vyslal Lu Jia, aby císaři udělil [titul] Nanyue wanga, předal mu pečeť s provázkem (xishou 璽綬) a polovinu „řezané cedule“ (poufu 剖符), aby jej přiměl zmírnit a shromáždit Bai Yue, aby již nemohli ohrožovat [hranice] svými nájezdy. Když posel přijel, císař (tj. Zhao Tuo) přijal Lu Jia 陸賈 vsedě.⁶ Lu Jia pravil: „Králi, jste původem člověk z Han. Vaši příbuzní a hroby [vašich předků] jsou všechny v zemi Han. A nyní se protivíte stanoveným zvyklostem, přejete si okupovat toto území a stavíte se proti Hanům jako nepřátelům. Cožpak to není nehorázná pomýlenost? ... Císař [Zhao Tuo] vyskočil zděšením a pravil: „Žil jsem zde po dlouhou dobu a zcela jsem zapomněl správné rituály a zásady chování.“ ...⁷

4 LNCQ 1492: 2/11a-12b, 金龜傳 (The Tale of the Golden Turtle). Synoptické texty v TT (TT NK I 9a-10b, TT 1 2002: 119-121), CM 1998: TB 1/15-19.

5 TT NK I 1b-2b, TT 1 2002: 124-125.

6 V původnějších čínských pramenech (Shiji, Han shu), z nichž provietnamsky psaná kronika TT čerpala informace, se dokonce uvádí, že „Zhao Tuo přijal Lu Shenga s drdolem vlasů na hlavě a s roztaženými nohama“ 尉佗魁結、箕踞見陸生。TT 1 2002: 208.

7 TT, citováno podle Ngô Sĩ Liên 1479/1697: NK 2/1b - N2/2b 乙巳 十二 (年漢高帝十一年) 漢既定天下，聞帝亦己王越，因遣陸賈，往拜帝為南越王，授璽綬，剖符通使，使和集百粵，毋為寇災。

Před hanským vyslancem však požadované rituální projevy úcty vůči zástupci čínského císaře nevykonal ani poté. Lu Jia dostal jen pytel zlatých plátů a po dlouhém čekání byl odeslán zpět.

V roce 183 př. n. l. císařovna vdova Lü vyhlásila obchodní embargo na sousední státy. Pro Nanyue to představovalo především zastavení přísunu koní a železných nástrojů. Zhao Tuo obviňoval z blokády výrazně samostatné království Changsha prince Wu Ruie (長沙王吳芮). Wu Rui ve spojení s císařovnou Lü na Zhao Tuovy stížnosti odpověděl vyvražděním jeho příbuzenstva v Centrální planině a poničením hrobek jeho předků. Zhao Tuo následně prohlásil sám sebe císařem Nanyue (南越武帝; *Nam Việt Vũ Đế*) v roce 183. Tradičně se považuje za prvního vietnamského císaře.

Hanové následně vyslali markýze z Longlü, jménem Zhou Zao, aby provedl odvetný útok na Jižní Viěty/Nan Yue. Avšak vojáci povětšinou onemocněli v důsledku horkého a vlhkého podnebí a mise byla odvolána.

Zhao Tuo se rozhodl pojistit svou suverenitu nad státy Minyue a Západní Âu Lạc/Oulue. (Z toho je zřejmé, že centrum Zhao Tuovy vlády stále zůstávalo v okolí Kantonu (Panyue) a severní Vietnam coby někdejší Âu Lạc bylo k Nanyue připojeno zpočátku spíše volně a k reálné anexi došlo až v roce 179 př. n. l. Stát Zhao je tedy skutečně obtížné považovat za čistě vietnamský, avšak pro vietnamskou identitu je důležitější pojetí starých historiografů, kteří Zhao Tuoa přesvědčeně řadí na počátek samostatné vietnamské státnosti.)

V roce 180 př. n. k. zemřela hanská císařovna Gao (Lü), která volala k odvetě proti útokům z Nanyue. Na trůn nastoupil nový císař Wendi, který následujícího roku *ustanovil úředníky, kteří by dohlíželi na hrobky císařových [Zhao Tuových] příbuzných v Zhendingu a prováděli každoroční oběti. Také [Zhao Tuovým] bratřím přiřkl čestné funkce a udělil jim hodně darů. Zeptal se hlavního rádce Chen Pinga, kdo by mohl posloužit jako posel k Viětům / Yue. Ping řekl, že Lu Jia sloužil jako vyslanec k Viětům / Yue za předchozího císaře. Hanský císař proto ... vyslal Lu Jia, aby doručil císařský list, v němž se distancoval od tvrdé politiky císařovny Gao a sdělil informace o svém nástupu, při němž se vypořádal s pokusem císařovny rodu Lü uchopit vládu. Dále projevilo ochotu k mírovým vztahům, kterou dokazoval obnovou hrobů rodu Zhao a změnami v království Changsha (odvolání markýze z Boyangu), které Zhao Tuo požadoval. Dále však kritizoval Zhao Tuovu útok na Changsha a jeho sebeprohlášení císařem. S evidentním pohrdáním uvádí: *Kdybych já měl obsadit tvou zemi, nepovažoval bych ji za dostatečně rozlehlou. Kdybych měl uchvátit tvé bohatství, nebylo by jej tolik, abych jej považoval za početné. Proto můžeš postupovat [směrem na jih] a ovládat země na jihu.**

使者至，帝踞見賈。賈曰，王本漢人，親戚，墳墓皆在于漢。今反本俗，欲據於此，與漢抗衡為敵，豈不謬哉。帝蹶然興起曰，居此日久，殊失禮義。

Když Lu Jia přijel, Zhao tuo jej vstřícně přijal se slovy: „S úctou přijímám císařské nařízení sloužit jako pohraniční vazal a věčně dostojím závazku přinášet tribut.“ Poté vydal edikt, v němž pravil: „Slyšel jsem, že dva hrdinové nemohou stát vedle sebe a dva moudří mužové nemohou žít ve stejné době. Vznešený císař Hanů je moudrým Synem Nebes. Od této chvíle přestanu vládnout jako císař a nebudu již nikdy používat vůz se zlatou střechou a vlajkami na levé straně.“

Zhao Tuo poté napsal ponížený dopis a předal jej Lu Jiaovi, který je doručil hanskému císaři, jenž tím byl velice potěšen. Ve skutečnosti však Nanyue zůstalo de facto autonomní a Zhao Tuo si uvnitř Nanyue podržel císařskou pozici.

Zhao Tuo zemřel patrně ve velice vysokém věku téměř sta let a byl následován svým vnukem Hò/Hu, s posmrtným titulem Vãn/Wen. V době jeho vlády (135 př. n. l.) bylo Nanyue údajně napadeno státem Minyue. Hanský dvůr vyslal armádu proti Minyue, ačkoli proti oprávněnosti pomoci království s tak nejistou loajalitou se na hanském dvoře zvedla vlna kritiky.

Liu An, princ z Huainanu, předložil kritiku, v níž stálo: „Viêt / Yue je země za hranicemi. Lidé, kteří si stříhají vlasy na krátko a tetují se, nemohou být ovládnáni zákony země lidí nosících čepice a opásávajících se pásy. Od skvělé doby tří dynastií barbarů Hu a Yue nepřijali náš kalendář. Není to proto, že by byli silní a nemohli by být podmaněni nebo proto, že by nemohli být kontrolováni respektem z morálních kvalit, ale proto, že žijí v zemi, kde se nedá žít. Lidé, jímž nemůže být vládnuto, nejsou hodni, aby se o ně naše centrální království starala. Nyní začali bojovat mezi sebou. Když jim Vaše veličenstvo posílá armádu, aby je zachránila, využívá centrální království ku pomoci barbarům. ...“

Dále Liu An kritizoval nehumánní charakter vojenských akcí do tropických oblastí, které jistě skončí úmrtím mnoha vojáků na epidemie.

Král Vãn/Wen zemřel v roce 125 př. n. l. a byl následován svým synem s posmrtným titulem Minh/Ming, jenž vládl dvanáct let, ale v jeho vládě *nebylo ničeho, co by bylo hodno chvály.*

Král Minh/Ming před svým nástupem na trůn sloužil jako rukojmí na hanském dvoře v Chang'anu. Tam se oženil s dívkou z rodu Jiu z Handanu, která mu porodila syna jménem Húng/Xing. Po smrti svého otce nechal Minh/Ming prohlásit paní z rodu Jiu za královnu a jejího syna za následníka trůnu. Hanové opakovaně požadovali, aby se Minh/Ming dostavil do Chang'anu na audienci, ale on tomu odpíral, protože by to znamenalo užší vazalský vztah. V roce 113 Minh/Ming zemřel a Húng/Xing nastoupil na trůn jako král Ai, ačkoli byl druhým synem krále Minga. Královna matka paní Jiu získala na

dvoře značnou moc. Hanové poslali na dvůr v Nanyue vyslance jménem Anguo Shaoji, jehož hlavním úkolem bylo přesvědčit krále, aby se vydal do Chang'anu na vazalskou návštěvu. Shodou okolností Anguo Shaoji byl dříve milencem paní Jiu a krátce po svém příjezdu do Nanyue se opět sblížili. Když se o tom lidé dověděli, stala se královna předmětem všeobecné kritiky. Královna se obávala povstání, a tak využila přítomnosti hanského vyslance a odeslala jeho prostřednictvím dopis na hanský dvůr, v němž jménem krále žádala o přijetí země do užšího vazalství vůči Hanům. Hanský císař žádost přijal a zrušil pohraniční hlídky. V roce 112 se královna a její syn chystali na audienci u císařského dvora. V té době byl hlavním rádcem Lü Jia, který sloužil rodu Zhao po několik generací již za časů Zhao Tua a jeho potomci byli několika sňatky spřízněni s rodem Zhao. Lü Jia několikrát mladého krále napomínal. Lü Jia přitáhl pozornost hanských vyslanců na nanyueském dvoře a král s královnou se rozhodli společně s nimi, že jej zavraždí. Uspořádali banket a pozvali na něj vyslance. Všichni vysocí úředníci se banketu zúčastnili a pili s hanským vyslancem. Mladší bratr Lü Jiaův byl generálem a přivedl své jednotky před palác. Na banketu se královna matka snažila vybudit hněv čínského vyslance nad Lü Jiaovým postojem, když se pochvalně vyslovila o úzkém vazalství. Lü Jia dostal podezření a z banketu odešel. Poté se zdržoval doma s výmluvou na nemoc a po několik měsíců se ani jedna strana neodvažovala jednat, až to vzbudilo nespokojenost hanského císaře, který nakonec proti Lü Jiaovi vyslal vojsko. Když se to Lü Jia dozvěděl, vydal prohlášení:

Král je mladý a královna vdova je původem Hanka (žena z lidu Han), takže se dopustila nemravného styku s hanským komisařem. Přeje si stát se vnitřním vazalem Hanů a vzala všechny poklady minulých králů, aby je odevzdala jako tribut Hanům, aby se jim zalíbila. Mnoho jejích služebníků ji následovalo do Chang'anu, kde byli zabaveni a prodáni do otroctví, za což královna získala dočasný zisk. Nemá žádný zájem o zemi Zhao, ani nemá žádný plán pro budoucí generace.

Společně se svým mladším bratrem poté Lü Jia vytáhl do boje a zabil krále, královnu vdovu i hanského vyslance. Poslal o tom zprávu hanskému pohraničnímu králi Qinwangovi v Cangwu a dalším komanderiím a dosadil na trůn nejstaršího syna Mingwanga, markýze z Thuât Dương/Shuyang, jménem Kiěň Đúc/Jian De, který posléze získal posmrtný titul Thuât Dương/Shuyang. Jeho vláda však trvala jen jeden rok.

V zimě však vojska hanského generála Qianqiaua překročila hranice a napadla pohraniční osady. Lü Jiaovi se však podařilo armádu odrazit. Když se o tom doslechl hanský císař, nechal vyslat několik armád z více stran, aby napadly Nanyue. V roce 111 př. n. l. již první armády generálů Lu Bode a Yang

4 Nejstarší historické období – dynastie Zhao

Poa dobyly hlavní město Panyu a Lü Jia se svými následovníky utekli na moře. V témže roce přišla poselstva z komanderií Giao Chi/Jiaozhi a Cữ Châm/Jiuzhen (tedy ze severního Vietnamu), přinesla tribut, registry obyvatelstva a poddala se Hanům.

Zajímavou postavou je Lý Ông Trọng, voják původem ze severního Vietnamu (podle čínských kronik z hanské doby označeného jako komanderie Giao Chi/Jiaozhi), který se dostal do služeb Qinů a bojoval se Xiongnu. Ke konci svého života se vrátil do své rodné vesnice. Po jeho smrti císař nechal vytvořit jeho sochu, kterou jakmile Xiongnuové uviděli, zalekli se jej jako živého a neodvážili se zaútočit.⁸

---

8 TT NK I 8a, TT 1 2002: 117-118. TT uvádí jeho výšku v přepočtu na 8 m.